

PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC NHẪM THỨC ĐẨY NĂNG SUẤT LAO ĐỘNG Ở VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: ThS LÊ MAI ANH

Đề tài khoa học cấp Bộ

Cơ quan chủ trì: Viện Nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương

Thời gian nghiên cứu: Năm 2024

Đề tài “*Phát triển nguồn nhân lực nhằm thúc đẩy năng suất lao động ở Việt Nam trong bối cảnh chuyển đổi số*” tập trung nghiên cứu mối quan hệ giữa phát triển nguồn nhân lực và năng suất lao động, các kênh tác động từ phát triển nguồn nhân lực đến năng suất lao động và các giải pháp phát triển nguồn nhân lực nhằm thúc đẩy năng suất lao động tại Việt Nam trong bối cảnh chuyển đổi số. Với kết cấu 3 chương, 9 tiết, đề tài đã làm rõ một số nội dung cơ bản sau:

Một là, làm rõ cơ sở lý luận và kinh nghiệm quốc tế về phát triển nguồn nhân lực thúc đẩy năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số. Đề tài đã trình bày và phân tích các khái niệm cơ bản về nguồn nhân lực, phát triển nguồn nhân lực, năng suất lao động, và chuyển đổi số. Trong khuôn khổ đề tài này, nguồn nhân lực được định nghĩa là lực lượng lao động từ 15 tuổi trở lên, có khả năng tham gia vào các hoạt động kinh tế nhằm tạo ra giá trị vật chất và tinh thần cho xã hội. Phát triển nguồn nhân lực được hiểu là một quá trình có tổ chức nhằm nâng cao chất lượng và hợp lý hóa cơ cấu của lực lượng lao động từ 15 tuổi trở lên, với mục tiêu gia tăng năng suất lao động và đáp ứng các yêu cầu của nền kinh tế trong bối cảnh chuyển đổi số. Quá trình này không chỉ tập trung vào việc gia tăng số lượng lao động, mà còn đặc biệt chú trọng đến nâng cao chất lượng lao động, được đánh giá thông qua trình độ học vấn, kỹ năng chuyên môn. Đồng thời, việc hợp lý hóa cơ cấu lao động bảo đảm sự phân bổ hợp lý giữa các ngành, lĩnh vực và khu vực kinh tế, nhằm tối ưu hóa hiệu quả sử dụng nguồn lực lao động. Bên cạnh đó, thuật ngữ “chuyển đổi số” được nhóm nghiên cứu tiếp cận theo cách hiểu ở cấp độ quốc gia. Theo đó, chuyển đổi số vừa là yếu tố thúc đẩy năng suất lao động nhờ vào sự hiện đại hóa và số hóa của cơ sở hạ tầng, vừa là tác nhân kích thích nhu cầu gia tăng kỹ năng số và năng lực thích ứng với môi trường kinh tế số của người lao động (nói cách khác là gia tăng trình độ và kỹ năng của người lao động) và doanh nghiệp. Chuyển đổi số, do đó, được xem là nền tảng không chỉ cho tăng trưởng năng suất lao động ngắn hạn mà còn cho sự

phát triển bền vững của nền kinh tế và nguồn nhân lực trong dài hạn.

Trên cơ sở các khái niệm, nhóm nghiên cứu đã làm rõ mối quan hệ giữa phát triển nguồn nhân lực, năng suất lao động và chuyển đổi số trên ba khía cạnh: 1) Vai trò của phát triển nguồn nhân lực trong thúc đẩy năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số; 2) Kênh tác động từ phát triển nguồn nhân lực đến năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số; 3) Nhân tố ảnh hưởng đến các kênh tác động từ phát triển nguồn nhân lực đến năng suất lao động. Đồng thời, đề tài đã nghiên cứu kinh nghiệm của Singapore, Hàn Quốc, Đức và Phần Lan về phát triển nguồn nhân lực thúc đẩy năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số nhằm rút ra bài học cho Việt Nam.

Hai là, phân tích thực trạng nguồn nhân lực gắn với năng suất lao động và chuyển đổi số giai đoạn 2016-2023. Nhóm nghiên cứu đã rà soát và đánh giá hệ thống chính sách phát triển nguồn nhân lực gắn với năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số giai đoạn 2016-2023, bao gồm: Các chính sách nâng cao chất lượng lao động; các chính sách phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cho các ngành có năng suất cao; và các chính sách chuyển dịch cơ cấu lao động. Đề tài trình bày và phân tích thực trạng nguồn nhân lực gắn với năng suất lao động trên các khía cạnh: Số lượng, chất lượng và năng suất lao động. Kết quả nghiên cứu cho thấy, lực lượng lao động Việt Nam có sự thay đổi về cơ cấu tuổi, xu hướng già hóa dân số và quá trình dịch chuyển lao động từ khu vực nông thôn sang đô thị. Đồng thời, chất lượng nguồn nhân lực đã có những cải thiện nhất định, góp phần thúc đẩy tăng trưởng năng suất lao động, tuy nhiên vẫn còn nhiều hạn chế về kỹ năng và trình độ chuyên môn. Trên cơ sở đó, nhóm nghiên cứu đã đánh giá tác động của nguồn nhân lực đối với năng suất lao động trong bối cảnh chuyển đổi số, chỉ ra những kết quả đạt được cũng như các hạn chế và nguyên nhân. Nguyên nhân chính của những hạn chế bao gồm: Sự thiếu đồng bộ giữa giáo dục và nhu cầu thị trường lao động, hệ thống giáo dục thiên về lý thuyết, thiếu đầu tư vào giáo dục nghề nghiệp và kỹ thuật, cùng sự thiếu tiêu chí đánh giá cụ thể về chất lượng nguồn nhân lực. Bên cạnh đó, sự phối hợp chưa hiệu quả giữa các cơ quan quản lý lao động, cơ sở giáo dục và doanh nghiệp dẫn đến việc phân mảnh trong các chương trình đào tạo và chính sách phát triển nguồn nhân lực. Những yếu tố này đặt ra yêu cầu đổi mới mạnh mẽ trong hệ thống giáo dục, chính sách lao động, và sự phối hợp liên ngành để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển kinh tế bền vững.

Ba là, tập trung đề xuất các định hướng và giải pháp phát triển nguồn nhân lực thúc đẩy năng suất lao động ở Việt Nam trong bối cảnh chuyển đổi số. Các giải pháp được đề xuất bao gồm giải pháp chung và các giải pháp cụ thể cho các bộ, ngành. Trong đó, nhóm nghiên cứu nhấn mạnh việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực thông qua đổi mới hệ thống giáo dục - đào tạo, tăng cường đào tạo kỹ năng, đặc biệt là kỹ năng số và kỹ năng thích ứng với công nghệ mới. Đồng thời, cần thúc đẩy đào tạo lại và nâng cao kỹ năng cho người lao động nhằm đáp ứng sự thay đổi nhanh chóng của thị trường lao động trong bối cảnh chuyển đổi số ■

TRANG NHUNG giới thiệu